

Святкова композиція для старшокласників: ВЕЛИКОДНІ ДЗВОНИ

Мета: збагачувати знання молоді про духовні традиції українського народу, зокрема, про одне із найбільших християнських свят — Великдень, залучивши її до проведення святкової композиції; виховувати духовність, кращі людські якості.

Дійові особи:

Ведучий

Ведуча

Дівчина

Хлопець

1- й Читець

2- й Читець

Хлопчик (учень початкової школи)

Дівчинка (учениця початкової школи)

ХІД ЗАХОДУ

Приміщення святково прикрашене, на столі — паска, крашанки та писанки. Учасники свята одягнені в українське вбрання.

В е д у ч и й. 19 червня 325 року 1 Вселенський собор у Нікеї визначив час святкування Паски для всіх християн — після весняного рівнодення та наступного за ним першого повного місяця, у межах між 22 березня — 4 квітня та 25 квітня — 8 травня. Усього Паска триває сорок днів. Великодній цикл починається неділею Митаря Фарисея за 10 тижнів перед Паскою, а завершується через 8 тижнів після Паски неділею Всіх Святих.

Учитель

Умом я Бога не відчуваю, Люблю я Господа душею, Люблю Його і серцем всім, І все істотою своєю Собі про Нього розповім!

Я чую рухи скрізь Господні, Я чую подихи весни, І звуки Божі Великодні Мені приносять тихі сни.

Я чую Бога кожним рухом І в кожному звуці чуткий Він, І чую серцем, чую духом Його в природі тихий дзвін...

Я Бога серцем і душею Любовно чую й пізнаю, А ум істотою своєю Не бачить Бога і в Раю.

(Іван Огієнко)

Ведуча. Слово «Паска» походить від давньоєврейського «пе-сах» — «переходити», «проходження», тому що виникнення свята пов'язане з визволенням єврейського народу від єгипетського полону та виходом із пустелі. У Біблії говориться, що востаннє Ісус Христос відзначав це свято у четвер (який потім назвали Великим), під час Таємної Вечері зі своїми учнями. За традицією, вони їли прісний хліб — мацу, тому що використання у дні свята дріжджового, квасного тіста було суворо заборонено законом. Пояснюється це тим, що тісто, яке підіймається на дріжджах, символізує егоїстичний початок у людині: чванство, спесивість, захоплення собою та нехтування оточуючими. Тісто для маці виготовляють тільки з борошна та води, що символізує скромність, невибагливість, чуйність і турботу про інших.

2-й Читець

В руках щось співає, Сміється, радіє, Теплом і любов'ю Нам рученьки гріє! Спечеться у

пічці і зробиться паскою, Наповненою Добротою і ласкою. Всі будуть радіти, Всі будуть співати, Всі будуть зі щастям Великдень стрічати, Птахи прилетять: Вже не хочуть на південь, А хочуть додому, Бо вдома — Великдень!

(Ярина Черняк)

Ведучий. Святкування християнської Паски пов'язане з Воскресінням Христа. В Євангелії від Матвія, наприклад, розповідається, як уранці в неділю, після Великої суботи, двоє благочестивих жінок пішли до гробу Ісуса Христа, який знаходився у печері, щоб помазати Його тіло пахучим миром, чого не встигли зробити під час погребіння. У цей час «стався великий землетрус», тому що ангел відвалив камінь від входу у гробницю та сидів на ньому. «Вигляд у нього був як блискавка, і одежа його біла як сніг». Він сказав жінкам: «Не бійтеся, бо знаю, що ви шукаєте Ісуса розіп'ятого; Його немає тут: Він воскрес, як казав; підійдіть, подивіться місце, де лежав Господь». Жінки-мироносиці дійсно побачили гроб відкритим, але там виявився лише погребальний одяг Ісуса Христа. Господь, який воскрес, з'явився на зворотному шляху жінкам. Він з'являвся також протягом 40 днів своїм учням, продовжуючи навчати їх таємниць Божого Царства (Матв., 23: 51-20). Апостолові Хомі, який не вірив у його воскресіння, він дав навіть торкнутися своїх ран.

Дівчина

Христос Воскрес! Співає вся природа, Величний гімн полинув до небес. Хоч він помер — з любові до народу, Із гробу встав, у величі воскрес.

Христос Воскрес! Яка велична днина! Яка любов, і ласка, і краса! Віддав Господь улюбленого Сина, Щоб людям всім відкрити небеса.

Христос Воскрес! Радійте нині, друзі! Сповнилося найбільше із чудес. Пропала тьма, і сонце правди світить! Христос Воскрес! Воістину Воскрес!

(Іванна Савицька)

Ведуча. Святкувати християнську Паску заповіли апостоли, учні Христа: «Очистіть стару розчину, щоб стати вам новим тістом, бо ви прісні, бо наша Паска, Христос, за нас у жертву принесений. Тому святкуймо не в давній розчині, ані в розчині злоби й лукавства, але в опрісноках чистоти та правди!» (1 Кор., 5: 7-8).

Християнська Паска — це свято всіх народів світу, які сповідують християнство без розрізнення расової та національної належності, соціального та суспільного положення.

Хлопець

Христос Воскрес!

Христос Воскрес!

Христос Воскрес!

Йому віддаймо шану й честь

За хліб насущний вчора й днесь,

За сонце, радість, відчуття,

За подароване життя!

Великий день!

Великий час!

Господня воля поміж нас.

Осанна лине із небес:

Христос Воскрес!

Христос Воскрес!

(Ірина Цельняк)

Ведучий. Свято Світлого Христового Воскресіння (Свято Паски, Велика Неділя Паски) відбувається навесні, коли природа оживає, радіючи сонцю й теплу. Ця радість передається і людям, які пережили сувору зиму і негоду. Людські душі також оживають і розквітають.

1-й Читець

ВІЩІ ДЗВОНИ

В небі, в зоряній безодні, Тонуть дзвони великодні, Тонуть-тонуть, ніби сон, Б'ються, дзвонять тон-у-тон; З ними дума в небо лине, З ними никне, з ними гине Тьми заслон... Гаснуть зорі. Знову світло. Все радіє, все розквітло. Зникла сила перепон. Вся земля — святий амвон! Сяйвом душі всі облиті, І немає їм на світі Заборон.

(Григорій Чупринка)

Ведуча. Традиції, пов'язані із цим святом, прийшли до нас здалеку. Так, звичай цілувати одне одного, «христосуватися», — походить від заповіту Апостола Павла: «Вітайте одне одного святим поцілунком. Вітають вас усі Церкви Христові!» (Рим., 16:16). При цьому ті, хто вітає одне одного поцілунком та словами «Христос Воскрес!», уподібнюються учням Христа, які розмовляють, довідавшись про Його воскресіння. Звичай дарувати червоні яйця пов'язаний з Євангельською Марією Магдалиною, яка після воскресіння Христа прийшла до імператора Тиверія у Рим для проповідування «благої вісті» і дала йому червоне яйце зі словами «Христос Воскрес!», почавши таким чином проповідувати. Яйце з прадавніх часів — символ життя, а червоний колір символізує кров Христа, яку він пролив за гріхи всього людства.

Хлопчик

Під Великдень — ось яйце, Йде по ньому писальце, Віск іде із ним разом. Гарно йдеться їм обом. Пишуть стежку без кінця Навкруги всього яйця. Не зогледілись, спіткнулись, Віск розлився, що й незчулись... Над вогонь яйце давайте! Швидко з нього віск збирайте! Ось чистеньке знов яйце, Йде по ньому писальце, Віск іде із ним разом, Гарно йдеться їм обом. Пишуть стежку без кінця Навкруги всього яйця...

(Ніна Мудрик-Мриц)

Ведучий. Душа українця завжди співзвучна до природи, бо ж споконвіку наші предки працювали на землі: орали ниву, сіяли хліб, пасли худобу. Саме тому чи не найбільшим святом для нас було і залишається саме те свято, що знаменує собою весняне відродження, оновлення, воскресіння природи після довгої холодної зими. Великдень вирізняється квітуванням садів, співом птахів, які повернулися з вирію і паруються, в'ють гнізда, де згодом виховуватимуть своє потомство.

Дівчина

ДНІ ВОСКРЕСНІ

Зацвіли вишні пишні і яблуньки, як вінки по селах...

Поплили тони-передзвони і гагілка, перепілка весела.

На світляній, злототканій, цвітом вбраній лірі вість лине:

Звінчає будні трудні, звеличить будні сірі Великдень.

Церковці тихі, дрімучі, ладаном, миром пахучі, ждуть в обійми

Серця у вірі щирі, жертвенні руки робочі хай Бог прийме...

Дітвори хори роями, дівочі очі зорями, глибинні,

Там, при церковцях дрімучих, у хороводах пливучих по Україні.

Мають яблінки, як вінки і вишні пишні пелюстками,

Сяють ці хвилі милі, минулі, днешні, прийдешні лискавками.

Не ластівки це щебечуть, крильцями в синяві плещуть піднебесні —
Це в серцях грають майбутні, в сонці обнови могутні дні воскресні.

(Марійка Підгірянкa)

В е д у ч а. За дохристиянських часів виникла традиція цілуватися, або христосатися. Цілюючи хрести чи ікони, християни вірили, що на них при цьому переноситься чарівна сила цих предметів. А обмінюючись поцілунками, люди ніби намагалися обмінятися таємною силою, яка увійшла в них під час богослужіння і цілування священних реліквій.

Хлопець

ВОСКРЕСЕННЯ

Дзвони грають зарання, бо зоря сходить рання, дзвони грають, вітають, бо зоря є ясна, дзвони грають зарання, від самого світання, дзвони грають, вітають, воскресає весна. Дзвони б'ють без угаву, б'ють на радість, на славу, дзвони б'ють в п'янім герці, хоч замовкли, б'ють знов, дзвони б'ють без угаву, будять тишу імливу, дзвони б'ють, бо у серці воскресає любов. Дзвони б'ють неугамовно, кличуть чудо містерії, дзвони б'ють срібнотонно, струмись радісних слів, дзвони б'ють самодзвонно, бо це духа й матерії, дзвони б'ють, гармонійний воскресає доспів.

Дзвони грають шовково, осяйно, бароково, дзвони грають, вся земля на привіт поспіша, дзвони грають шовково, будять Сонячне Слово, дзвони грають, бо моя воскресає душа.
(Богдан-Ігор Антонич)

Ведучий. У перший день Великодня різними мовами звучать слова Іоанна Богослова «Спочатку було Слово...». Потім виносять хоругви, хрест та ікону Воскресіння Христа, Євангеліє та артос — спеціальний святковий хліб, на якому написані слова: «Христос Воскрес!» та ін. Під час усього Світлого тижня цей хліб знаходиться на аналої перед іконостасом, щодня його обносять Хресним ходом навколо церкви, а у пасхальну суботу його окроплюють святою водою та розподіляють поміж віруючими. У цей день виносять плащаницю.

Ведуча. Свято Паски називають ще й Великдень, Святий, Світлий тиждень. Про надзвичайну важливість цього свята й привітання людей розповідає, наприклад, така народна легенда. З дня свого воскресіння Спаситель посадив у підземелля під тією скелею, де був його гроб, Вельзевула та наказав йому гризти 12 залізних ланцюгів, 12 залізних дверей та 12 залізних замків. Якщо Вельзевулу вдасться перегризти їх за час від однієї Паски до другої, то настане кінець світу. І коли вже сатана перегриз замки, потім двері, і ось-ось перегризе останній ланцюг, у той самий час лунало: «Христос Воскрес!» — це люди вітали одне одного з початком свята. І ланцюги, двері та замки знову ставали цілими, і Вельзевул все починав спочатку. У легенді говориться, що тільки тоді, коли люди припинять співати «Христос Воскрес!», — настане кінець світу.

Ведучий. З приходом християнства Великдень ознаменувався вже не просто воскресінням природи, доквілля, а воскресінням із мертвих живої душі — Світлим Воскресінням Ісуса Христа.

2-й Читець

В ДЕНЬ ВОСКРЕСЕННЯ

Земле, моя ти рідна, добра нене, Вітай мене із святами, з весною! Покрийся збіжжя лавою густою, Хай буря мимо йде понад тобою І хай ім'я твоє буде благословенне!
Зрости в своїм родючій, чорнім лоні Кожнісіньке зерно, що в сівні упаде, Хай приберуть тебе сади-левади І тихий мир нехай між ними сяде, Блаженні хай будуть спрацьовані

долоні!

(Богдан Лепкий)

Ведуча. До Великодня готуються заздалегідь, починаючи з семитижневого Великого посту, що сприймається як один із засобів духовного очищення, час каяття у гріхах і негідних учинках напередодні великого свята всіх християн.

Тиждень перед Великоднем мав назву — Білий. Кожен день мав свої функції: у понеділок — білили в хаті; у вівторок — прибирали та мастили підлогу; у середу - прали і прасували.

Ведучий. Своєрідним прологом до свята є Чистий четвер. Його ще називають Страсним, або Великим. Ще цей день називають Навським, або Мертвецьким Великоднем. Цього дня прокидаються до схід сонця: батьки купують дітей, миються, перевдягаються, перемивають посуд. У народі існує повір'я, що у передвеликодній Чистий четвер Бог відпускає душі померлих на Землю, і вони впродовж 12 днів відвідують своїх рідних і близьких. Саме для них, за давньою традицією, годиться вимітати двори, прибирати хати, стодоли, комори, вичищати стайні й кошари, напарювати окріп для миття, розкладати обруси, готувати страви та напої.

У Чистий четвер, після богослужіння прихожани повертаються додому із запаленими свічками, намагаючись зберегти вогонь до самого дому. Вогнем «страсної» свічки очищають свої оселі, випалюючи на сволоку хрест, «щоб нечиста сила обходила хату». Крім вогню, важливе значення у Чистий четвер надається воді. Саме тому, готуючись до свята, купуються дорослі й діти, щоб до сходу сонця вилити воду на перехресті доріг — «щоб хвороба заблукала».

В е д у ч а. У п'ятницю печуть паски, книші з пшеничного борошна тонкого помелу, а в суботу фарбують крашанки, бо, фарбовані саме у Великодню суботу, вони довше зберігаються, а також розписують писанки.

Дівчинка

ПИСАНКА

Гарна писанка у мене, Мабуть, кращої й нема. Мама тільки помагала, Малювала ж я сама.

Змалювала диво-пташку, Вісім хрестиків дрібних, І малесенькі ялинки, Й поясочок поміж них.

Хоч не зразу змалювала, - Зіпсувала п'ять яєць,— Та як шосте закінчила, Тато мовив: «Молодець!»

Я цю писанку, напевно, Для Іванка залишу, А для мами і для тата Дві ще кращих напишу. (Катерина Перелісна)

Ведучий. Великдень та великодній святковий стіл важко уявити без крашанок і писанок. Ними обмінюються, їх дарують, грають в обрядові ігри, на проводи качають і залишають на могилах покійних родичів. Дівчата для того щоб мати гарну вроду, умиваються водою, у якій лежали крашанки.

У суботу напередодні Христового Воскресіння святково одягнені дорослі й малі йдуть до церкви на всеношну молитву, узявши із собою гарного кошика з припасами: пасками, книшами, хлібом, крашанками, печеним пороссям, салом, смаженою ковбасою, кров'янкою, бо годилося святити у церкві частину від кожної страви, «щоб господарство велося».

Кошик накривають вишиваним рушником.

1- й Читець

ІЗ ПОЕМИ «ВОЛИНСЬКИЙ шлях»

Христос Воскрес!.. Воістину Воскрес!.. Стук-стук хрестом... Роздалась навстіж брама.
Десять морок днів страчних імлюю щез... З осяяного радісного храму Лине у ніч воскрес лий
спів небес. Піднісни перемоги орифляму Над переможену смерть, Життя весь світ
наповнило ущерть.

(Леонід Мосендз)

Ведуча. Дуже величаво, з церковними співами відбувається дійство освячення дарів.
Суцільний ряд різнобарвних кошиків віночком оточує церкву, і священник, окропивши їх
свяченою водою, ніби дає дозвіл на розговіння після довгого зимового посту.

Харківський поет Іван Манжура в XIX ст. надзвичайно виразно описав великодню
заутреню з посвяченням пасок.

2- й Читець

Христос Воскрес! Христос Воскрес! Лунає в селах і з небес. Любують янгольські очі На
те, як раді ції ночі.

Із-під небесної імлі На землю зорі мов зійшли, Бо де не церква — там від брами Її святої
мов зірками По селах вкрились вулички. То ж не зірки, а свічечки, Що люди добрі
посвітили Понад пасками й освятили Той Божий дар, та це веселі Несуть до рідної оселі,
Де жде мала їх дітвора... Весела, радісна пора!

Ведучий. Повернувшись додому, уся родина збирається за столом, і святочне дійство
триває: батько родини ділить свячене яечко на стільки частин, скільки осіб сидить за
святковим столом (залишаючи на тарілці для тих, хто «відійшов у вічність»). Зі словами
благословення він роздає шматочки яйця і промовляє: «Щоб на ці свята нас Всевишній
поблагословив щастям і добрим здоров'ям на многії літа. Щоб нас усіх під свій покров
узяла Божа Матінка Свята. Дай же, Боже, ці свята щасливо відсвяткувати і других
дочекатись».

Люди у цей день вітаються словами «Христос Воскрес!», а у відповідь слід говорити:
«Воістину Воскрес!»

Дівчина

НА ВЕЛИКДЕНЬ

Вже по Всеношній, вже по Службі Божій, Виходять люди з церкви і кругом Живим,
неплетиним вінком Стають на цвинтарі, веселі, гожі.

Жінки, як мальви, а дівки, як рожі. Стоять поважно над своїм добром І ждуть, як вийде
панотець з хрестом І посвятить їм тії дари Божі.

Спішіть, отче! Рік цілий чекали Вони на тее превелике свято. Орали, сіяли, костили і
копали.

Так сорок днів щось постили завзято І знову рік цілий прийдеться ждати, Нім надійде
таке велике свято.

(Богдан Лепкий)

Ведуча. За православним повір'ям, на Великдень Христос з апостолами у жебрацькій
одежі виходить мандрувати землею й приходять в оселі людей в образі мандрівника чи
жебрака, щоб випробувати людське милосердя. Саме тому на Паску готують багато
різноманітних страв, щоб пригостити кожного, хто ввійде до оселі.

Хлопець

ВОСКРЕСЕННЯ

Мосяжні розлилися дзвони, Що вік мовчали... Побігла пісня над загоми, Ставки і скали.
Морелі гнулись тонкогилі Під шум воскресний, Жасмин розцвівся на могилі Такий
чудесний...

Сумна береза розраділа: Весною стала; Кора, в сльозах умита біло, Христа вітала.
(Віра Вовк)

Ведучий. У понеділок, тобто на другий день Великодня, біля церкви збираються величальники і водять гаївки (гагілки). За дохристиянських часів наші предки гаївками й веснянками вітали весну, закликали тепле сонечко. З часом гаївки почали використовуватися ще й як величальні пісні на славу Воскресіння Христового.

1-й Читець

Ой на горі жито, жито, На долині — овес. Як задзвонять усі дзвони, Скажуть: «Христос воскрес».

Як задзвонять усі дзвони, Чути аж нагору. Збирайтеся, люди добрі, До Божого дому. Збирайтеся, люди добрі, Слухайтеся науки, Бо Ісус Христос та й на хресті Терпів за нас муки.

Ми не годні від просити, Ані відмолити, Лиш мусимо щонеділі До церкви ходити. Ведуча. Вітати зі святом і христосуватися починають вже одразу після завершення служби. При цьому всі обмінюються яйцями. Перше яйце, що одержували під час христосування, за народним повір'ям, має найбільшу силу.

2-й Читець

ВЕЛИКОДНІ ДЗВОНИ

Неначе в ранній опалевій млі Причулись дзвони в рідному селі. Летіла з вітром звуків завірюха, А я стояв, задуманий, і слухав...

Ось перший подих рідної весни, І перші мрії, перші юні сни, І перше в серці виплекане слово Веснівкою розцвілося чудово.

Гагілка перша, перший хорівід, Розспіваний, розмісяний похід В минуле наше, а, може, в майбутнє, Пісень воскреслих... Наче завірюха

Летіли звуки, я стояв і слухав, Як же далеко тії дзвони грали, А як глибоко в душу западали Ці срібні дзвони в рідному селі, Що гомоніли в опалевій млі...

(Богдан Лепкий)

Ведучий. Свято триває три дні, упродовж яких періодично дзвонять церковні дзвони, символізуючи перемогу життя над смертю.

1- й Читець

О, Смерте! Де твоє жало? О, Пекло! Де твоя поділась сила? Довкола сяйво, квіти і тепло... Христос Воскрес!.. Тендітний брязк кадила... Старих хрестів завітчане чоло... І жайворонків пісня многокрила... Ні, ми не вмерли! Лиш тамуся дих! Бо Він не мертвих Бог, але живих!

(Леонід Мосендз)

2- й Читець

І ТАМ І ТУТ

І там і тут хмарки біжать, Сміється вітер молодий, Зелено руниться збіжжя І наливаються сади.

І там і тут ліси шумлять, Весна клекоче в грудях рік, Вситає невиспана земля І сипле іскри з-під повік.

І тут і там малює став Далекі заграви пожеж. І шепчуть спрагнені уста: «Христос Воскрес!» Невже? Невже ж?

(Роман Купчинський)

Ведуча. Свого часу в багатьох місцевостях України Великдень не уявлявся без гойдалки, що встановлювалась напередодні свята на майдані, біля цвинтаря або на лісовій

галявині. На ній можна тілом злетіти у піднебесся, досягти найвищої висоти, а потім, виходячи з мертвої точки, понестися донизу, уже з іншого боку, і, за повір'ям, очиститися від усього поганого та омолодити організм.

Неподалік гойдалки влаштовувалися традиційні змагання, обрядові ігри та розваги. За звичаєм, молодь обирала поміж себе заводія та виводчицю — найспритнішого і найкмітливішого парубка й дівчину з найчарівнішим голосом.

Ведучий

ПІД ЦЕРКВОЮ

НА ВЕЛИКДЕНЬ

Дівочий жвавий хорівід Живим вінком круг церкви в'ється , А на колоді сивий дід Сидить, і дивиться, й сміється.

«Отут колись, — думає дід, — Мої і внуки і правнуки У гагілковий хорівід Підуть, підібравшись за руки.

Га, що робить! Літа біжать, Та хоч піду я на могилки, То й там до мене долетять Веселі наші гагілки».

Дівочий, жвавий хорівід Живим вінком круг церкви в'ється, А на колоді сивий дід Сидить, і дивиться, й сміється.

«Гей, молодосте золота! Минула ти! Цить, серце, цить!» І старість молоді літа З глибин душі благословить.

(Богдан Лепкий)

Видавництво "Основа" Немировська Ніна Григорівна "Цікаві заходи на весь рік", 135 с